RACZEJ (*757*) *pt*

raczej (*474*), **radszej** (*253*), **raczyj** (*16*), **radszy** (*6*), **radczej** (*5*), **raczy** (*2*), **raczszej** (*1*), **[radziej]**; raczej *FalZioł* (*3*), *LibLeg*, *LibMal*, *SeklKat* (*2*), *Diar* (*4*), *KrowObr* (*2*), *Leop* (*10*), *GrzegRóżn*, *KochSat* (*2*), *KochZg*, *GrzegŚm* (*2*), *KochList*, *Strum*, *PaprPan* (*5*), *SkarJedn* (*17*), *KochDryas*, *KochOdpr* (*3*), *Calag*, *KochPs* (*2*), *SkarŻyw* (*45*), *KochTr* (*2*), *MWilkHist*, *StryjKron* (*2*), *CzechEpPOrz*, *NiemObr* (*30*), *KochFr* (*10*), *KochEpit*, *KochSz* (*2*), *KochWz*, *ReszPrz* (*5*), *WerGośc*, *WisznTr* (*2*), *BielSen*, *KochPam* (*2*), *KochPieś* (*7*), *PudłFr* (*7*), *BielRozm*, *ZawJeft*, *PaprUp* (*3*), *Calep*, *GrochKal* (*2*), *Phil* (*12*), *KochCn*, *KochPij*, *KochFrag*, *OrzJan* (*7*), *WyprPl*, *LatHar* (*16*), *KołakCath*, *WysKaz*, *JanNKar* (*7*), *SarnStat* (*14*), *SiebRozmyśl*, *SkarKaz* (*15*), *VotSzl* (*2*), *CiekPotr* (*3*), *GosłCast*, *SkarKazSej* (*6*), *KlonFlis*, *PudłoDydo*, *ZbylPrzyg*; radszej *RejRozpr* (*4*), *RejJóz* (*5*), *LubPs* (*3*), *GroicPorz*, *RejWiz* (*6*), *RejFig* (*2*), *RejZwierz* (*13*), *OrzQuin*, *RejAp* (*9*), *HistRzym* (*2*), *HistLan* (*2*), *RejZwierc* (*24*), *WujJudConf*, *RejPosWstaw*; raczyj *MurzHist* (*7*), *MurzNT* (*8*), *MurzOrt*; radszy *OpecŻyw*; radczej *MiechGlab*; raczej: radszej: radszy: radczej : raczy: raczszej *BielŻyw* (*1*:*2*), *RejPs* (–:*25*:–:–:–:*1*), *RejKup* (*4*:*7*:–:*1*), *GliczKsiąż* (*2*:*1*), *BibRadz* (*3*:*14*), *Mącz* (*9*:*2*), *HistRzym* (*2*:–:*2*), *RejPos* (–:*26*:–:*1*), *WujJud* (*14*:–:*2*), *BudBib* (*1*:*8*), *BudNT* (*1*:*8*), *CzechRozm* (*9*:*62*), *ModrzBaz* (*20*:*11*), *Oczko* (*3*:–:–:*2*), *CzechEp* (*39*:*7*), *ArtKanc* (*1*:*1*), *ActReg* (*13*:–:–:–:*1*), *WujNT* (*71*:*5*), *CzahTr* (–:–:*1*:–:*1*).

Niektóre użycia można interpretować jako comp od RADO *av*.

-a- (*631*), -å- (*59*); -å- *RejKup* (*2*); -a-: -å- *MurzNT* (*6*:*2*), *Leop* (*9*:*1*), *Mącz* (*8*:*3*), *RejPos* (*26*:*1*), *BudBib* (*8*:*1*), *BudNT* (*7*:*2*), *CzechRozm* (*69*:*2*), *SkarJedn* (*10*:*7*), *Oczko* (*4*:*1*), *SkarŻyw* (*15*:*30*), *KochTr* (*1*:*1*), *CzechEp* (*45*:*1*), *NiemObr* (*28*:*2*), *ArtKanc* (*1*:*1*), *JanNKar* (*5*:*2*); -éj (*73*), -ej (*14*); -ej *Mącz* (*11*); -éj: -ej *KochTr* (*1*:*1*), *JanNKar* (*5*:*2*).

Sł stp brak, *Cn notuje*, *Linde XVI* (*jeden z niżej notowanych przykładów*) – *XVIII w*.

Podkreśla słuszność wyboru lub decyzji, *preferencję lub wahanie*, *wskazuje na korzystniejszą opcję*, *trafniejszą interpretację lub rozumienie*, *wnosi także korektę*, *sprostowanie*, *uściślenie w stosunku do poprzedzającego kontekstu*; *magis Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Cn*; *potius Vulg*, *Mącz*, *Modrz*, *Cn*; *melius Mącz*, *Calag*; *satius Cn* (*757*) :

a. *Słuszniej*, *lepiej*, *bardziej*, *chętniej*, *w większym stopniu* (*753*) : *LibLeg* 11/153; *OpecŻyw* 125; Ale gdy [*sandacz*] ieſth vbogich pokarm/ niechay go vbodzy pożywaią racżey z cżoſnkiem/ albo z chrzanem/ albo z gorcżyczą *FalZioł* IV 43a, I 65a; *BielŻyw* 112, 134; Po odiechaniu poſłow Papieżkich, tuż przyiechali poſłowie Saraczenow radzącz Tatarąm aby oni radczey przyięli wiarę Machomethowę, gdyż ona [...] ludziem waleczným przyſtoynieyſza *MiechGlab* 19; ale iſz ſie więcey ſciąga namiłoſierdzie [*!*] niſz na pomſtę: ſwięte boſtwo twoie: racz radſſey miłoſciwie wydrzec nas zmoznoſci piekielnych *RejPs* 128v; A ia rádſſey ſtemi będę ſpołecznoſći vzywał/ ktorzi zwielką poczćiwoſćią chwalą imię twoie á ſtrzegą vpominánia twe^{go} *RejPs* 181, 23, 46v, 65, 118v, 143 (*13*); *LibMal 1546*/122v; A ták znas z oſobná káżdy Rádſſey pátrzay ſwego záwżdy *RejRozpr* I4v, D2, K [*2 r.*]; *RejJóz* A3, B6v, D3, H6, O2; *RejKup* e4v, e6, G, M, ſ7 (*10*); ieſli cie to niezbedné ciało twé vwodzi/ [...] vſtąp raczyi/ gdźie báczyſz przeſpieczniéi/ a wokrutné [*!*] śię złoczynſtwo nie chceſzli wiecznie zginąc/ niewdáwái *MurzHist* M3, K4v; *MurzNT Matth* 18/6; [*posłowie mówili*:]

jako poddane swe nas sprawować raczysz wedle woli nie ludzkiej, ale Jego świętej, ktorej WKM folgować raczej masz, jeśliże raczysz, abyć ine wszytko szczęścił a nieprzyjacioły Twe pod nogi Twe poddał. *Diar* 89, 83; *LubPs* hh2; *GroicPorz* C4; A batzyſz iuſz iáko piſmo Swięthe ſtoſuieſz [...]? A tzemu ſobie rátzey niewſpomenieſz/ iáko Auguſtyn ſwięty/ o vmarlych ſwiętych napiſał/ ktory ták mowi. [...] *KrowObr* 215, Av; O okrutny narodzye zaſz nie lepſzy pokoy/ O cney ſpráwiedliwośći záwżdy rádſzey rokuy. *RejWiz* 69v, 56v, 91 [*2 r.*], 132v; A ktoby dał z ſiebie pogorſzenie iednemu z tych máłych dziatek kthorzy w mię wierzą/ ráczey by mu vwiązano kámień młyńſki v iego ſſyie/ y pogrążono precż do głębokośći morſkiey. *Leop Matth* 18/6, *Deut* 5/27, 30/19, *Is* 34/12, 58/4; *RejFig* Bb2, Dd4; O nieſzczęſliwy poſle/ rádſzeybych widziáłá/ Bych tę byłá nowinę/ ſkąd ináđ ſłyſzáłá. *RejZwierz* 46v, 28, 36v, 42, 47v, 83v, 86v; Po tym co ſię dotycże porządku kſiąg iżechmy ie ináczey niż ſtáry wykłádácż ná ſwych mieyſcách poſtáwili/ tedychmy rádſzey tych náſladowáli kthorym ſię ten iego porządek nie podobał. *BibRadz* *5v, I 11c *marg*, 83d, 4.*Reg* 7/4, 3.*Esdr* 4/21, II 90c *marg*, 2.*Cor* 12/9, 2.*Petr* 1/10; *GrzegRóżn* Kv; *KochZg* A4v; Iecissem me potius in profundum, Ráczey bych ſie ná głębią vdał álbo wskoczył *Mącz* 161c; Eorum magis sententiae sum, qua etc. S tymi więcey dzierżę álbo ku tym mniemániu ráczey przyſtępuyę/ etc. *Mącz* 383a, 245b, 342b, 384c; *OrzQuin* Mv; To iuż rozumowi twemu poruczam przy cżim rádſzey zoſtáć maſz. *RejAp* 37v, BB5v, 11v, 57v, 93v; Chćieliśćie bogowie ábych byłá zgubioná. Cżemuśćie mię ráczey w morzu nie vtopili? *HistRzym* 20v, 85; [*dla Pana*] ludzie ſwięći dawáli roźlewáć krew ſwoię/ á mordowáć ciáłá ſwoie/ opuśćiwſzy rádſzey y dobrodzieyſtwá y ſrogośći ſwiátá tego/ á vważywſzy ſobie więcey ono wieczne á nieſkończone dobrodzieyſtwo Páná ſwoiego/ y boiaźń iego. *RejPos* 39; O wſzechmogący náſz miły Pánie/ otrzyſz ty błogoſłáwione łzy ſwoie z oczu ſwoich/ [...] A rádſzey ie wpuść do oczu náſzych/ áby były vſtráſzone ſercá náſze/ á iżby opłákáły oczy náſze ty obłędliwośći ſwe *RejPos* 198; gdy wdzięczny ſynaczek odeydzye oycu ſwemu/ ábo mátce ſwoiey [...] [*pan nie bez przyczyny go wzywa*]. Abowiem ábo miał potym [...] być ábo głupi ábo zły á niepoſłuſzny/ ku więtſzey żáłośći rodzicom ſwoim/ á ták rádſzey go wzyął Pan w niewinnośći iemu. *RejPos* Ooo3, 27 [*3 r.*], 29v, 128, 178v, 261v (*17*); *HistLan* C4, D3v; Bo by temu fráſunek mogł co pomoc/ pewnieby gi ſobie káżdy rádſzey miáſto plaſtru przyłożył/ ná drogie lekárſtwá nie nákłádáiąc. *RejZwierc* 152, 28, 50, 80, 154, 224v, 236v, 269v; *WujJud* A5v, 39, 85v; *RejPosWstaw* 44; Głupſtwo to ieſt mową iedney kráiny gardzić/ á drugiey ſłowká pod niebioſá wynosić/ cżemu nie wſzech rádſzey ziem naſzych ſłow używamy/ gdyby iácy nie nazbyt grube były? *BudBib* c; Dla cżego (ácż) wielkie máiąc w Chriſtuśie bezpieczeńſtwo roſkázáć tobie: co przyſtoi/ Wſzákże prze miłość rádſzey proſzę/ tákim będąc/ iáko to Páweł ſtárzec/ á teraz y więzień Ieſuſa chriſtá. *BudNT Philem* 1/9, Hh4; *CzechRozm* A8v, 64v, 178, 247; Od koniá od páchołká Ryſztunku káżdego/ Cobyś iedno zámyſlił doſtánieſz wſzytkiego/ A o ſkarb iuż ráczey milcż *PaprPan* M3v, Ff3, Ff3v; Powiedaſz żeć kto vczynił krzywdę/ ktorey okrom poiedynkowey bitwy odegnáć od ſiebie niemożeſz. Cżemu ráczey niebierzeſz ná pomoc vrzędu/ ktoremu y ſądy y miecż w ręce ieſt dan? *ModrzBaz* 62, 36v, 40 [*2 r.*], 45v, 47v, 61 [*2 r.*] (*11*); *SkarJedn* 290; *KochDryas* [A3]; *Oczko* 30; Es ist besser. Lepiey/ et ráczey. Melius est. *Calag* 178b; A [*Maur ratujący tonącego chłopca*] obeyrzawſzy ſię dopiero obacżył iſz po wodzie chodził. Powiedział ten cud świętemu. A on tę łáſkę Bożą/ iego poſłuſzeńſtwu przyczytał. Ale on to racżey ná ſwego

miſtrzá w kładał [*!*] *SkarŻyw* 250, 20, 324; *KochTr* 4; *MWilkHist* H4v; *CzechEp* 45, 52, 121, 211, 212; *NiemObr* 7, 11, 41, 53, 73 (*9*); Wieczór [...] złodźieiom ſam przyiaćiél zgołá. Bo ſkoro ón náſtáie/ wnet y zbyóyce wſtáią/ A w nádźieię ćmy czarnéy/ drógi záśiadáią. W ten czás/ kto co ma ſtráćić/ śiáday ráczéy domá *KochEpit* 110; *KochFr* 16, 32, 39, 46, 56, 61, 97; *KochSz* B2; Weźmiemy Artykuł Mſzey świętey/ ktorą áby był Luther z myſli ludzkich/ y ze wſzyſtkiego rácżey świátá wykorzenił/ [...] wſtyd/ boiaźń/ rozum/ bacżenie wſzelákie ſtráćił. *ReszPrz* 55; *WisznTr* 9, 18; Boże móy: y tym ieſcze ſkarzeſz mnie ſmutnégo/ Ze więźniém vmrzéć muſzę Królá okrutnégo. Czemu mię przedtym ráczéy ſrogié nie pożárły Morſkié wody? *KochPam* 87; *KochPieś* 5, 10, 21, 75; (*nagł*) Do Doktorá. (–) WSzytko mówiſz nádemną/ á nic mi nie dáieſz/ Moiá fébrá nie lubi/ kiedy nád nią báieſz. Day mi ráczéy pigułki *PudłFr* 46, 14, 37, 67; *PaprUp* E; Przeto zdało mi się wtym pro mea confidentia napomniec wm zebych raczy to widział, aby Pogrzeb na srod postu złozon był. *ActReg* 64, 132; *Calep* 828a; *GrochKal* 7, 11; [*Cycero brata*] nápomina/ że ieſliby ſie tego vchronić nie mogł/ áby iego vmyſł gniewem nie miał być wzruſzony/ żeby ſie ráczey ná to przygotował y vſtáwiczńie ſobie rozmyſlał/ iákoby ſie miał gniewowi ſprzećiwić. *Phil* I, G2; *KochPij* C4; niech poniecháią/ áby to lekkiému vważeniu przymiérza przypiſować mieli/ co ráczéy krewkośći ludzkiéy/ álbo ſámému ſczęśćiu/ które poſpolićie ná woynie wiele może/ przypiſować ſie godźi. *OrzJan* 121, 20; *LatHar* 74, 127, 235, 711; *KołakCath* C; Wſzytkim haeretykom ktorzy piſmo S. przyimuią ták ſię widzi/ że piſmá náſláduią/ gdy ſwych ráczey błędow náſláduią *WujNT ktv*; Dáć co do kośćiołá/ ábo ná ołtarz/ nie ieſt zákazano: ále opuśćić rodzice w potrzebie/ y nie dáć im pożywienia dla tego ábyś ráczey dał do kośćiołá/ to niezbożna rzecz/ y przećiwna Páńſkiemu przykazániu. *WujNT* 151; Wymawia ſię że ſam śiebie przed nimi muśiał chwalić/ co go oni ráczey chwalić mieli. *WujNT* 2.*Cor* 12 *arg*, *Matth* 25/9, *s.* 108, *Mar* 15/11, *s.* 396, 1.*Cor* 6/7 [*2 r.*] (*14*); *JanNKar* Fv, G2v; Krol ráczéy zwykł vchyláć práwá ſwégo dla dobré^{go} Rzeczypoſ. 1579. ſtát. 53. *SarnStat* 52 *marg*; przyrodzenié człowieczé łácniéy vpada ku złému/ ták/ iże złośći ráczéy náſzláduiemy. *SarnStat* 138, 715, 802 [*2 r.*], 1271; O Boże [...] czemu ſobie z táką pilnośćią gotuiemy mieyſce/ z ktorego nas wypędzą? buduiemy/ kupuiemy wśi/ zamki/ y zápiſuiemy ſobie wieczności/ ktore ráczey kroćiuchną árendą zwáć możem. *SkarKaz* 551b, 80b, 351a, 418b; *VotSzl* Dv; *CiekPotr* 26, 76; IA pokoy náde wſzyſtko obieram á tego/ Nie bacżę by kto wſkurał kochániąc ſię z złego. [...] leć gdy záś nie może ináczy/ Bydź/ ták rádzę kożdemu ſtrzeż więc tego ráczy. Byś ſobie lekce nie kładł ták nieprzyiaćielá *CzahTr* I3; *PudłDydo* B2v; **[**jeśliby to dobra rada nam szczęścia nierozmyślnie kosztować, *vos videritis*. Pana Boga radziej prośmy, *ut liberet nos ab hoc malo PismaPolit* 640**]**.

Połączenia: »... a(l)bo, a raczej« (*122:6*): *MurzOrt* B3; *BibRadz Gal* 4/9; *Mącz* 466c, 503d; Abowiem ieſt Krol nád krolmi á Pan nád pány. A ták vlęknicie ſie wy krolowie ziemſcy/ á rádſzey vpadńcie pod nogi Báránkowi temu ſwemu ſwiętemu *RejAp* 145; *GrzegŚm* A2v; powiem tu kilká Artykułow/ ábo rácżey bluźnierſtw iego [*Kalwina*]/ ktore Stáphilus wſpomina. *WujJud* 217v, 53v; *KochList nlb* 2; *BudBib* cv, I 6b *marg*, 212b *marg*, 465b *marg*; Té tedy moié Kśiążki álbo ráczéy Terminácyę/ gdy y v mnie niektórzy prziaćiele moi widźieli/ wiedli j námawiáli mię do tego ábych ié miedzy ludźie wydał *Strum* A3v; *BudNT przedm* c2, *Gal* 4/9, 2.*Tim* 2/19; V ludzić to dwornych/ ábo rádſzey głupich [*rozmowa z aniołami*]/ zda ſie rzecż być nie przyſtoyna, ale v Bogá namniey

CzechRozm 18; A coż ty krzyżem názywaſz? ábo rádſzey/ co Chriſtus przez krzyż rozumiał/ gdy gi zá ſobą noſić kazał? *CzechRozm* 225v, 20v, 57v, 80v, 92, 98v (*13*); Trzebá tedy vſtáwę około ćiągnienia vczynić/ ábo rádſzey dawno vczynioną wznowić. *ModrzBaz* 117v; A ći ſą vſtáwiczni náſzi nieprzyiaćiele/ ktorzi áni ſwego ſię vpomniawſzy/ áni posłá z odpowiedźią posławſzy/ woynę wſzczynáią/ á rádſzey rozboy w źiemiách náſzych dźiáłáią. *ModrzBaz* 119v, 20v, 62v, 87, 106, 132v, 141, 141v; przeſławna Stolico Rzymſka [...] ćiebie trzydzieści y trzey po nich [*po apostołach*] w ſtępuiący Papieże krwią męczeńſtwá ſwego/ zá náukę Apoſtolſką polali: y ták głęboko/ ábo ráczey wyſoko [...] oſnowánie twoie założyli: iżeś Kośćiołá wſzytkie^{go} [...] podporą y opoką zoſtáłá *SkarJedn* 395, 266; A iżem przedtym niewiedział o tych liśćiech/ ſpodziewałem ſie/ że zá tymi cżáſow odwłokámi y mey trágedyey [*tj. dziełu*] ſie odwlec miało/ álbo ráczey że ták zemną zoſtáć miáłá molom ná pokarm *KochOdpr* A2, A2; Zywot S. Blezylle wdowy: abo ráczey poćiechá y namowa do rodzicow w śmierći dziatek ſmęcących ſię vczyniona *SkarŻyw* 195; [*św. Wincenty*] Był bárzo ſtráſzliwy/ gdy gromieniem ſłow ſwoich grzechy ludzkie karał. wſzákże ták ſię vmiał miárkować/ ábo raczey táki dar od Páná Bogá miał: iſz ſię nikt od iego kazánia nieodrażał *SkarŻyw* 310, A4, 81, 150, 184, 234 (*14*); *KochTr* 13; y rádzili Pánowie Litewſcy [...] áby Krol tákiey potężney á zacney przećiw Turkom od Litwy y Polſki Báſzty Wołoſkiey ziemie wſzyſtką mocą bronił/ á niżliby ią márnie ſtráćiwſzy/ álbo ráczey na mięśne iátki wydawſzy/ nie wczás [*!*] oſtátká páńſtwá ſwego [...] bronić miał *StryjKron* 657, 160; Stoymyż tu trochę/ á w tym ſię z ſobą poráchuymy: ábo rádſzey daymy ſię komu pobożnemu ſłowem Bożym poráchować y rozeznác *CzechEp* 25; Cżwarte przyſtoſowánie złe/ ábo ráczey dobrego zepſowánie/ náyduie ſię *fol.* 37. *CzechEp* 166, *2v, 103, 111, 195, 222 (*19*); *NiemObr* 13, 22, 38, 49, 92; *ReszPrz* 61, 91; *WerGośc* 242; Nikomu/ álbo ráczéy wſzytkim/ ſwoie kśięgi Dáię: by kto nie mniémáł [...] Ze zá to trzebá co dáć wſzyſcy dármo miéyćie *KochPieś kt*; *PaprUp* B, E4; *ActReg* 51, 54, 82, 116; Wiédz wáſzá kró:M. że o tym [*tj. o wojnie przeciw Polsce*] wednie y w nocy myśli: y do tego kréſu śćiągáią ſie wſzyſkié iego [*cesarza tureckiego*] przymiérza/ ábo ráczéy krzywoprzyśięſtwá *OrzJan* 83; *LatHar* 56, 127, 699 *marg*; Bo ſam Auguſtyn ś. do Hieronymá piſząc/ świádczy/ że iego przekład ábo ráczey poprawá Nowego teſtámentu Láćińſkiego wſzytkim ſię podoba. *WujNT przedm* 10; Bog Oćiec/ iáko właſny Oćiec/ dał Synowi żywot tenże ktory ſam ma: ábo ráczey/ ktory on ſam ieſt/ nie z iákiey potrzeby/ áni dárem/ ále z przyrodzenia *WujNT* 324, *przedm* 5, 7, *s.* 5, 92, 167 (*17*): słowo łączyć idźie od rozłączánia, álbo ráczéy od łękſzéy: Ztądże łęczyć: Nie łęcz ſtadłá: iákoby rzekł, nie rozłączay go. *JanNKar* H4, C2v, F3, H4; *SarnStat* 389, 1255; *SkarKaz* 577a; *CiekPotr* 17; Vpádnie wſzytko kroleſtwo wáſze/ ieſli ten nowy ſtan/ [...] do niego/ to ieſt Ewángeliki/ ábo ráczey wſzytki heretyki przyimiećie. *SkarKazSej* 682a, 666a, 692b, 703a; *KlonFlis* C4v.

»... a nie raczej« (*31*): *Leop Rom* 3/8; A wſzákże Boże vchoway/ ábychmy dla tego ſámi w ſobie dufáć/ álbo ſie chełpić mieli/ á nie ráczey w Pánie: z ktorego miłośierdźia/ y łáſkę iego/ y zaſługi dobrych vczynkow mamy. *WujJud* 113; Bo [*papieżnicy*] to mieli zá rzecż nie przyſtoyną y nie ſłuſzną prośić cżego od dáru/ á nie ráczey od tego ktory dar dáie. *CzechRozm* 14; oto widźiſz iż ſie zda być w tych kilká mieyſc [...] wielka niezgodá y ſámego iedno Piſárzá z ſobą/ y iednego z drugim/ á więcże byś iuż piſmo to święte porzućić y iego odbieżeć miał/ á nie rádſzey one^{go} porządnie podług

ſznuru wiáry pogadzáć? *CzechRozm* 149; Abowiem to náprzod fałſz/ żeby tám ná tym mieyſcu laſká niewolą iáką znáczyć miáłá/ á nie rádſzey zwierzchność Krolewſką *CzechRozm* 167, 31v, 43v, 130, 146v, 159 (*13*); *SkarŻyw* 483; Iákoby ſzátan miał mieć w ſobie tę moc y władzą/ żeby ſię zá iego dopuſzczeńim co dźiać miáło: á nie ráczey wprzod z dopuſzczenia Boże^{go} *CzechEp* 143, 8, 18, 55, 60, 91 (*9*); *NiemObr* 16, 58; A ieſli áni mármór ſerdeczńey rány/ Ani vlżą iedwabiem obité śćiány/ Przécz mam zayźrzéć koſztownych páłaców komu/ á nie ráczéy w ſwym mieſzkáć oyczyſtym domu? *KochPieś* 18; *LatHar* 249; A wyśćie ſię nádęli; á nie ráczeyeśćie tego z żáłośćią vżyli/ áby był wyięt z pośrzodku was ktory tego vczynku [*tj. kazirodztwa*] ſię ważył. *WujNT* 1.*Cor* 15/2, s. 11.

»(a, i) raczej (...) (a)niż(e)li (*a.* (a)niż), **[**radziej ... niż**]**« [*szyk 130*:*2*] (*132*): *FalZioł* IV 38a; *BielŻyw* 10; A raczey niebo y źięmia przemienią ſię/ niz by ſię iego ſłowa miali odmięnić. *SeklKat* E3, S3; *MurzHist* D; *MurzNT* 21, 61, 166 *marg*, 218v *marg*; [*posłowie mówili*:] Gdyż owszem to lepiej przystało, aby IchM jeśli w sprawach swych nie wątpią, inym je dać raczej obaczyć, wedle słowa bożego osędzić dopuścili, aniż sami tylko et actores et iudicas zostawać *Diar* 86, 33; Lepyey żeby ocyec dał ráczey ná rzemyęſło ſyná niż ná náuki. *GliczKsiąż* G7v; *LubPs* Qv *marg*; *Leop* *2v; AGezilaus Grecki/ s Perſkim Krolem walczył/ Ktory mu okup dawał/ bowiem mu ślen był. Wſkazał mu żem nie ia krzyw/ lecz moi Rycerze/ Sktorych káżdy niż w złocie/ rádſzey w ſławie gmerze *RejZwierz* 16, 8, 42v, 104, 105v; *BibRadz* I 83d, 1.*Tim* 1/4, 2.*Tim* 3/4; *KochSat* A3v, C2; Animam relinquam potius quam illas deseram, Radſzey pirwey vmrę niźli bych ony opuśćić miał. *Mącz* 194d, 196c, 478a; *RejAp* 78v; Rzekł iemu [*swemu towarzyszowi*] gwido: Wſthań rychło/ bo ráczey ſie maſz weſelić z mego przyſćia niżli płákáć/ á ia będę ſie bił záćie ſtwym nieprzyiaćielem. *HistRzym* 79, 86v; *RejPos* 85v, 265v; Poććiwy człowiek co ſie s cnotą bráći/ Rádſzey ſwe właſne niżli wſzytkich tráći. *RejZwierc* 223, 45v, 46, 191v, 248; A gdyż oni [*heretycy*] ku záleceniu wymyſłow ſwoich tę Confuzyą/ ráczey niż Confeſsią/ W.K.M. ofiárować [...] śmieli: ſłuſzniey my okazánie tych błędow/ [...] wſzyſtkim wobec podáć mieli *WujJud* A7v, 51v, Ll3v; napierwſzy ták rzekł/ Czegoſz dáley po nas chceſz? [...] gdyſz rádſzey gotowichmy vmrzeć ániſz przeſtępić vſtáwy oyczyſte. *BudBib* 2.*Mach* 7/2, *Iob* 7/15, 4.*Esdr* 7/16; *BudNT* 1.*Tim* 1/4; Gdyż iáko Dawid/ ták też y Piſarz liſtu tego nie byli ták głupi/ żeby ráczey podobieńſtwá od rzeczy niwczym z drugą rzeczą niepodobney vżywáć/ przypodobywáiąc ią/ mieli/ niż od tey ktora może być ſnádniey porownána y przypodobána. *CzechRozm* 52, 2v, 67v, 68v, 112v [*2 r.*], 119v (*10*); Ia záprawdę tákie oſzuſty/ rádſzey bym łupieżcámi niżli kupcámi názwał/ á ten ich towar łupem. *ModrzBaz* 34v, 50v, 51v, 62, 100, 106; *SkarJedn* 297; [*choremu dają pić wodę ciepliczną*] káżdému ztych dobrze ſye przypátrzywſzy/ ieſli gorączki niémáſz/ ieſli ſye opuchliná nie záczęłá [...] coby pogorſzenié rádczéy/ niż poprawę nioſło: gdyż tákié pićie [...] pewném choróbam tylko/ pomoc może *Oczko* 22v, 11, 13v; [*rodzice*] prágnienim zdrowia iego [*św. Wojciecha*, *gdy był niemowlęciem*] śćiśnieni/ poćiechy ſwey docżeſney w nim odſtąpili/ á Pánu Bogu ná ſłuſzbę go poślubili: woląc [*!*] ráczey żywym go miedzy ſługámi kośćielnemi widzieć: niſz ná ſmętną śmierć iego pátrzyć. *SkarŻyw* 352, 50, 92, 118, 124, 341, 491; *CzechEp* 16 [*2 r.*], 24 [*2 r.*], 27, 45, 120 (*10*); *CzechEpPOrz* **3; *NiemObr* 20, 37; *KochWz* 142; *ReszPrz* 7; PRózno ćię pátrzam w tym kole: Twoiá/ miły/ roſkoſz pole: A ráczéy źwiérz leśny bijeſz/ Niż táncuieſz/ álbo pijeſz. *KochSob* 63; *ActReg* 3v, 15, 116, 139; Przethoż káżdy niech z

onym Cyceronem ſławnym ráczey obłudność fortuny vważa/ niżby ſie ná nię ſpuśćiwſzy/ ſlepo y niebáczńie w káżdych ſpráwach ſwoich poſthępować miał *Phil* M4, H3, M, O3, R [*2 r.*], R2; *KochCn* B3v; *OrzJan* 13, 122; *Calix*, kielich/ ráczey niżli kubek ábo czáſzá/ gdźie rzecz ieſt ábo o Sákrámencie ołtarznym/ ábo też o męce. *WujNT przedm* 22; Pan przećię ćierpiał/ áby nam przykład zoſtáwił/ żebyſmy ráczey złych znośili/ á niżli tárgáli iedność ćiáłá Chriſtuſowego/ ktory ieſt kośćioł iego. *WujNT* 358; Apoſtołowie Ewángelią piſáli ráczey ná ſercách, á niżli ná kśięgách. *WujNT* 629 *marg*, *przedm* 22, s. 4 *marg*, 11, 23, 121 (*24*); *WysKaz* 12; *SkarKaz* 85b, 311a, 352b; *CzahTr* A4; Niech ták nie będźie/ á my ták głupiémi/ Ráczéy zoſtańmy niewybádánémi: Niż mamy wſtrząſáć páńſkimi dekrety *GosłCast* 69; *ZbylPrzyg* B2v; **[**A wſſakoſz [*chory*] lekárzá niećierpi chcąc go rádziej gwałtem od ſiebie odráźić/ niżby lekárſtwo iego przyiąć chciał. *ErazmJęzyk* 6v (*Linde*)**]**.

»(a) nie (tylko) (*a.* ani) ... (a, ale, lecz, (i) owszem) raczej« [*szyk 211*:*9*] (*220*): [*Panie*] bo aczkolwiek ieſteś thak wywyſſon przed ſie iednák nędznem á pokornem niegárdziſz owſſem rádſſey tego tłumiſz ktory podnoſi myſli ſwe wmożnoſćiach ſwoich. *RejPs* 205; NIevkracay nam mily panie dobrodzieyſtwa twego ale ie nam radſſey rozmnazay *RejPs* 205v, 36, 58v, 71, 77, 88v (*13*); *RejKup* c7v, cc7v; ale śię doſyc zdało panu Bogu ſędźięmu ſprawiedliwęmu/ mnie ſamego tak ſkarac/ a inſzem na przykład wyſtawic/ a iá niemogę śię náń ſkarżyć/ że mnie raczyi a niekogo inſzégo tak cięſzko inſzem na ſtrach ſkárał *MurzHist* Q2v, C3, Gv, P2; Wſzakżeśię ſtego nieweſélcie/ iże wám duchowie poddani ſą/ Ale śię raczyi weſelcie/ iſz imiona waſze ſą wniebie napiſané. *MurzNT Luc* 10/20, s. 21, 58; Iáko mowi Izydorus/ yeſliby práwi yákye dzyeći były nye według práwego á ſluſſne^{go} małżeńſtwá/ tedyć máthki rádſſey náſláduyą [a]nye oycá *GliczKsiąż* B8, O6; *LubPs* N4v; *RejWiz* 106; *Leop* 1.*Par* 11/18; A też to ich obyczay áby nie żebráli/ Rádſzey wolą gdy trzebá áby gwałtem bráli. *RejZwierz* 16; (Proſzę nie wymiáthuy mi grzechu oycowſkiego) Y owſzem ſię rádſzey modl zá námi *BibRadz* I 203c *marg*, I 286b *marg*, *Matth* 10/6, 28, *Eph* 4/28; *Mącz* 207b; *RejAp* 45v, 94; nie ćiśniſz ſie ná wyſzſze mieyſce [...] Ale rádſzey ſiądź ná niżſzym mieyſcu/ á goſpodarz obaczywſzy onę báczność thwoię/ káżeć ſie pomknąć ná wyſzſze mieyſce. *RejPos* 227, 7v, 189, 203, 288v, 314, 322, 340v; *GrzegŚm* 17; *RejZwierc* B4, 27v, 90v, 146v, 155v (*11*); Doſyć vczynienie tedy zowiemy: gdy ten co kradł/ więcey nie krádnie/ ále ráczey z roboty rąk ſwoich iáłmużny czyni *WujJud* 92v, 18v, 131v, 228v; *WujJudConf* 15v; *BudBib* c4; Ná drogę pogánow nie idźćie/ á do miáſtá Sámárytánow nie wchodźćie. Lecż idźćie ráczey do owiec zginionych domu Izráelowego. *BudNT Matth* 10/5, *Eph* 4/28, *Hebr* 12/13; to opiſánie miáſtá Ierozolimſkiego/ y Kośćiołá iego nie może być żadną miárą ćieleſnie rozumiáne/ ále rádſzey duchownie. *CzechRozm* 120; nie ieſt rzecż wiernym przyſtoyna ważyć ſie popráwiáć piſmá ś. [...]. Ale choćby ſie mieyſce iákie trudne trefiło tedy ie rádſzey przyſtoynie wyłożyć *CzechRozm* 137v; nie roſkázuie Chriſtus bronić ſie kordem nikomu/ ále rádſzey zákázuie. *CzechRozm* 238, 2v, 60v, 63, 64, 68v (*31*); *PaprPan* B2v, B4; Bo owo cżapki zdeymowánie/ kłániánie/ z drogi vſtępowánie/ niemoże być właſnym imieniem cżći ábo doſtoyności názwáno/ ále ráczey ſą nieiákie znáki [...] od ludźi ábo przymuſzonych ábo pochlebcow wyrządzáne *ModrzBaz* 40, 63v, 68v, 87v, 132; żydowie ná puſzczy [...] nigdy iednego [*boga*] nie wyznáwali/ áni ták mowili: Owo Bog twoy Izráelu: ále racżey owo Bogowie twoi/ ktorzy ćie wywiedli z Egiptu. *SkarJedn* 20, A4v, 12, 126, 133, 162 (*13*); *KochOdpr* D2; iákie wody nie ſą do léczenia/ ále do

podźiwienia raczéy *Oczko* 10v; *KochPs* 8, 77; *SkarŻyw* 14, 26, 27, 103, 185 (*18*); *CzechEp* 29, 30, 64; Iuż przećiwnicy náſzy/ niechay nas oto nie winuią/ gdy z nimi/ ná ich wymyſły nie zezwalamy. Ale ſię ich ráczey wyrzekamy *NiemObr* 110, 17 [*2 r.*], 18, 20, 21, 41 (*12*); *KochFr* 17, 93, 117; *ReszPrz* 105; *KochPam* 87; PRzyśiągłbyś ty/ iżeś mię w téy dródze ſtráwował: A ia záśię/ kiedym ſye z miéſzkiem poráchował/ Widzę/ żeć ty ku moiéy w ów czás był potrzebie/ Boś nie ty mnie ſtráwował/ lecz ia ráczéy ćiebie. *PudłFr* 34, 17, 66; *ArtKanc* L5, P15; *BielRozm* 34; *ZawJeft* 10; nie vchodzi, kto odkłada sumptu y cięzaru, ale raczei go przyczynia *ActReg* 135, 108, 139, 141; *Phil* N2 [*2 r.*], S6; *KochFrag* 24; *OrzJan* 26, 46; *WyprPl* C3; nie rácż záchowywáć ná kaźń złośći moich/ do onego przyſzłego żywotá/ [...] karz ie ráczey ná tym świećie/ iáko chceſz/ y iákoć ſię podoba. *LatHar* 142; niechcę śmierći grzeſznego/ ále ráczey żeby ſię náwroćił/ y żył? *LatHar* 153, 146, 217, 299, 575, 642, 724; A wſzelkie karánie ácz teráznieyſzego czáſu nie zda ſię być weſołe/ ále ráczey ſmutne: wſzákże potym ſpokoyny owoc ſpráwiedliwośći odda *WujNT Hebr* 12/11; á czyńćie koleie proſte nogámi wáſzymi: áby ktory chramiąc nie zábłądźił/ ále rádſzey był vzdrowion. *WujNT Hebr* 12/13, *Matth* 10/6, 28, s. 63, 64, 93 (*18*); *JanNKarKoch* G2; Gránic króleſtwá mégo Polſkiégo nie będę vmnieyſzáć/ ále ráczéy wedle możnośći méy brónić y rozſzérzáć będę. *SarnSat* 124, 60, 124, 278, 423, 691; *SiebRozmyśl* Gv; Iáko Iákob nie mowił: iż ſyn moy żyw/ á iż kroluie w Egipćie/ widźieć mi go nie potrzebá: ále ráczey mowił: Poydę á oglądam ſyná mego nim vmrę. *SkarKaz* 519a, 122a, 242a, 279a [*2 r.*], 519a, 611a; *VotSzl* B3; *SkarKazSej* 690a, 702a.

»... czyli raczej« (*4*): Boć y Anábáptyſtowie [...] powiádaią/ że Duch święty takież w ſercách ich świádectwo dáie/ że ich wiárá práwa ieſt/ á wáſzá fáłſzywa: komuż tu wierzyć/ wam czyli onym? czyli ráczey/ áni wam áni onym? *WujJud* 39, 207v, Mm; Ieſliż ſámym Zydom przyſzłá Ewángelia Páná náſzego Ieſuſá Chriſtuſá dla zaſług ich vczynkow; czyli ráczey/ bez żadnych zaſług vczynkow vprzedzáiących/ wſzytkim narodom przyſzło vſpráwiedliwienie wiáry ktora ieſt w Chriſtuśie Ieſuśie? *WujNT* 521.

»ani ... ani ... ale raczej« (*1*): dáleko przebija cnotá Pánny cżyſtey: ktora oto [*lege*: o to] złe mniemánie/ áni ſię ſpráwuie/ áni śmie obiáwić táiemnic Bożych: ále racżey v mężá twarz nieweſołą ſerce ſmutne/ y pewną wzgárdę/ wyćierpieć pokornie chćiáłá. *SkarŻyw* 243.

»raczej ... nie ... ale« (*1*): rzekł mu [*cesarz Klaudius św. Walentemu*]: cżemu ſobie racżey przyiázni náſzey niepozyſkuieſz/ ále ztymi ſię brácíſz/ ktorzy ſą náſzey Rzecżypoſpolitey nieprzyiaćiele *SkarŻyw* 147.

b. *Natomiast*, *przeciwnie* (*3*) : *Leop Is* 27/5; Ten prośi Bogá/ by rychley ſwitáło/ Ow ráczey/ żeby nocy przybywáło. *KochSz* C2v; *BielSen* 4.

c. *Zwłaszcza*, *przede wszystkim* (*1*) : Ieſliże ſie wam zda być zle/ ábyśćie Pánu ſłużyli/ dáię wam ná wolą: o bierzćie ſobie dziſia co ſie wam podoba/ komubyśćie ráczey [*potissimum*] mieli ſłużyć: Bogomli ktorym ſłużyli oycowie wáſzy [...] czyli bogom [...] w ktorych źiemi przebywáćie *Leop Ios* 24/15.

JR